

KÖNYVTÁR ÉS SZÍNHÁZ – SZÍNHÁZ ÉS KÖNYVTÁR AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR SZÍNHÁZTÖRTÉNETI TÁRA

A nemzet szellemi kincseit őrző, létével és folyamatos működésével önmagában is nemzeti kincsé vált, s ennek felelősségével és lehetőségével bíró Országos Széchényi Könyvtár különlegesen értékes tematikus egysége az a színháztörténeti gyűjtemény, amely önállóvá ugyan csak 1949-ben lett, ám már az intézmény föllállításától kezdve gyarapodott a magyar színházra vonatkozó dokumentumokkal.

A színháznak a reformkorban betöltött kiemelkedő művészi-kulturális, közösségi-társadalmi szerepére tekintettel nem csodálhatjuk, hogy az eleinte a gyűjtők és adományozók jóvoltából állományba került színdarab-szövegek, zsebkönyv- és színlapanyag, kéziratok nyomán később is a gyarapítás egyik irányát jelentette a színjátszás dokumentálása. A XIX. század folyamán színházi alkotóktól teljes hagyatékok jutottak a közgyűjteménybe, olyan lehetőségeket teremtve a kutatásnak, amelynek eredményei példaértékűen alapozták meg a magyar színházi forráskutatást és színháztörténet-írást. A XX. században szcenikai és fényképzési dokumentumok, a színjátékmű összetettségét jól reprezentáló újabb forrástípusok is megjelentek a Tárban az illékony műalkotás, a színjáték egyes elemeit megörökítendő, egészen a mai, immár digitális dokumentumokig. A történelem sodrában, például a második világháborút vagy az intézmény-átalakítások későbbi viharait követően a nemzeti gyűjteménybe került nagy és heterogén anyagú egységek kezelése új szervezeti formát kívánt. Így jött létre különgyűjteményként 1949-ben a Színháztörténeti Tár.

Az Országos Széchényi Könyvtár Színháztörténeti Tárának és a magyar színjátszás történetét bemutató gyűjteményrészeinek leírását már elérhetik az érdeklődők a legkorszerűbb médiumok igénybevételével, internetes honlapon vagy akár virtuális kiállítás formájában is.* Megismerhetik az impozáns számokkal reprezentált dokumentum-típusait és csoportjait, feldolgozásuk érdekességeit. Nemcsak az olvasóteremben, hanem számos kiállításon, szépen illusztrált könyvben is találkozhatnak a magyar színháztörténet legfontosabb, legújabbán föltárt és leglátványosabb

értékeivel. A múlt egyre közelebb kerül a jelenhez, hogy együtt segítsék a jövő felé indulást.

A mindig élő, változékony és mozgékony színjáték, valamint a kincsképző, megőrző funkciójú könyvtár a maga stabilitásával és mindig felelősséggel megfontolt átalakulási folyamatával mintha a kulturális skála két pólusán helyezkednék el, egymástól szemléletben és módszerekben távol, ám valójában sokkal több közös pontjuk van, mint az előbbieik alapján gondolnánk. Nem egy hosszú, merev tengely végein, inkább egy térbeli panorámát mutató kétdimenziós kép egymástól távoli pontjain található a könyvtár és a színház. Ám ha összefüggő körképként képzeljük magunk elé a művelődés szerkezetét és intézményeit, végül kiderül, hogy nem is esnek olyan messze egymástól. Bár a bibliotéka állandóságra, egyneműsége, alaposágra és biztonság- törekvése látszólag ellentétes a színházi alkotás pillanatnyiságával, sok elemből szőtt színes komplexitásával, az élő kommunikáció véletlenszerűségével és az ebből fakadó izgalmas bizonytalansággal, valójában mindkét intézmény funkciója a kulturális tudás és a szellemi tartalom átadása, közvetítése. Az ember alkotta értékek hatásos továbbörökítése.

Az eszközök ugyan eltérőek, de ha a színházi működés dokumentumai – hogy megőrizhessük a színjáték elillanó lényegének és hatásának nyomait – könyvtárba, szakgyűjteménybe kerülnek, hogy így legyenek részévé a nemzeti kulturális kincsnek, s – nem halott vázként, hanem akkumulált tudásként és energiaként – annak a szellemi körforgásnak és diskurzusnak, ami az emberi közösségek túlélésének egyetlen lehetősége, mindkét intézmény betölti funkcióját. A megőrzött könyvtári egységek, muzeális tételek nem örökre zártak és holtak, hanem életre kelthetők, bekapcsolhatók a mindenkor élő, kulturális párbeszédbe, a színházi kontextusba is, hogy a szakember és a közönség, megismervén és fölidézvén az egyszer volt színjátékok egykori összefüggéseit és értékét, beépíthesse az emlékeket saját alkotásai vagy élményei közé. S minthogy a Színháztörténeti Tár gyűjteményének tárgya a színház, valóban élményt, s nem „csak” szellemi, hanem érzelmi és érzelmi

* www.oszk.hu/frame_hu.htm?hun/gyujt/kulongyu/kulongyu_index_hu.htm

hatást is várhatunk egy-egy dokumentum közönség elé tárásától. A színházi forráskutatás, a színháztörténet, a színháztudomány nemcsak szűk szakmai közeg számára érdekes (amely már eleve kettős, tudományos és művészeti egyúttal, a kutatókon kívül a színházcsinálókat is magában foglalja), hanem mindazoknak, akik magát a színházat kedvelik, akik a művekre és a művészekre kíváncsiak.

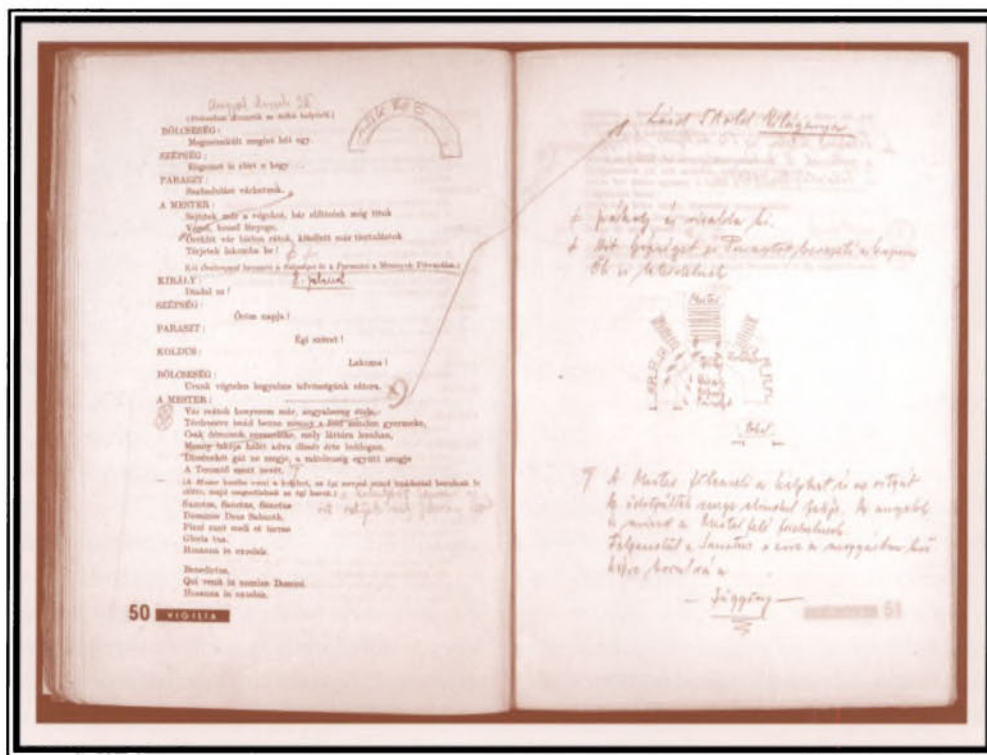
A Színháztörténeti Tár muzeális, de folyamatosan gyarapodó, a színházi működést, az alkotók, a műhelyek tevékenységét, a rájuk vonatkozó dokumentumok és irodalom igen széles körét gazdagon reprezentáló gyűjtemény büszkesége lehet a nemzeti könyvtárnak, hiszen nem mindenütt találhatunk ilyen értékes gyöngyszemet hasonló foglalatban, amely a kultúra, a nemzeti művelődés e különleges területét, legnagyobb közvetlen hatású művészeti ágát reprezentálja. A múlt értékei azonban akkor értelmezhetők és értékelhetők mai kontextusban, ha a nemzeti könyvtár nemcsak megőrzésükre, hanem a legkorszerűbb és legalkalmasabb metodika és eszközök igénybevételével feldolgozásukra, sőt az ily módon érthetővé-élhetővé tett értékek megismertetésére is vállalkozik. A színháztörténet gyűjteményei (a nemzeti

könyvtár mellett ilyen szakkollekció még az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézeté), ahogyan maguk a színházi műhelyek is, a közönséggel való kapcsolatból nyerik éltető erejüket.

Nemcsak maga a felülmúlhatatlanul értékes gyűjtemény, hanem az azt elsődlegesen kezelő és föltáró munkatársak szakértelme és munkája is a könyvtárat s a nemzeti kultúrát gazdagítja. A hozzáférhetővé tett dokumentumgyűjtemények a sokoldalú és sok szempontú kutatást teszik lehetővé, s azt, hogy e művészettudomány eredményeinek nem szűk körű közönsége saját tapasztalatai alapján tudatosíthassa, megérthesse, mit is jelent a szólam: nemzeti érték, nemzeti kincs.

A múlt, a jelen és a jövő összekötése; az érték, a feladat és a cél egybekapcsolása; a hagyomány kincseinek, a hozzájuk rendelt mai munkának és tudásnak, valamint az ezekből származó közös eredményeknek a képvisellete – e három hármassnak gyöngysorba fűzése olyan szép kihívás, amellyel a nehéz körülmények dacára is érdemes megküzdenuk.

Sirató Ildikó
sirato@oszk.hu

A legizgalmasabb színháztörténeti források közé tartoznak azok a színházi szövegpéldányok, melyek az előadás elkészülésének munkafázisait is tükrözik. A Calderón-darab (*A nagy világszínház*) 1938. május 20-i, Nemzeti színházi bemutatója előtt a főigazgató-rendező, Németh Antal dolgozott a szöveggel. Németh Antal személye is szorosan összefüzi a színház és a könyvtár világát, hiszen keze munkáját és koncepcióját nemcsak a XX. századi magyar színházi élet megannyi részletében érhetjük tetten, de maga is rengeteget tett a színháztörténet dokumentumaiban megőrizhető művészetért itt a nemzeti könyvtárban is. A színháztörténészek, a könyvtárosok és a kéziratárosok is az ő nyomain haladhatnak tovább.

